

# **A Mugana Raukea e Paulus i Here Lakea ne Timoti A Nita Vakalohoka**

E Paulus i herea a Mugana Raukea ne Timoti, turana Ruana Raukea ne Timoti. A raukea nga ni here manga a raukea e Titus. Ra raukea nga lobo, ni here lakea na bakovi tara ge gi polo ne huriki, ni here a naro ni matakari a tara ne Kristo. I mavonga, ni gale a raukea nga lobo, “A Raukea ni Tuhori a Tara ne Kristo.” A raukea nga ni taki ta i here e Paulus.

Ra raukea iea ni luhoi e Paulus i herea na tahuna i pea e Epesus ge lakea o Masedonia (1:3). I ngaru ni hamule malaviriri (3:14; 4:13), pali i lohoka vona bara i maradoi popote (3:15).

E Paulus i here lakea ne Timoti. E tamana a bakovi o Gris (Apostolo 16:1). E kinana a ngatavine o Iuda. I laho turane Paulus, i tuhori e Paulus ni vakalongo a Velenga Kamumu (Rom 16:21; 1Kor 4:17; 2Kor 1:1,19; Pili 1:1; 2:19; Kol 1:1; 1Tes 1:1; 3:2,6; 2Tes 1:1; Heb 13:23).

A raukea iea i taki a ngava i tolu. Muga, e Paulus i hehe na nitovo taminga ne huriki a tara ne Kristo o Epesus (1:3). I taki tabu a narone huriki a gare ri gi ramai ni matakari kamumu e huriki vonga, turana naro ni kavurike a Vure. A nilobona ngava i vara e Timoti na vilo ni ramai kamumu e Isu, a leho ni matakari e huriki ri luhoi torea e Isu.

<sup>1</sup> Iau e Paulus, a apostolo ne Isu Kristo a vuhuna a Vure, ra viri i korimule hita, turane Isu Kristo, ra viri si pasimata vona, ru vakuku iau, ge iau a apostolo.

<sup>2</sup> \*A here lakene vomu, o Timoti. Ioe o manga e tugu muholi, a vuhuna tu luhoi torea e Kristo. A Vure, e Tamane hita, turane Bakovi Dagi ne hita e Isu Kristo, ru gu rata kamumu ioe, ru gu dodo ioe, ru gu habi a nivalemu vomu.

### *A Nitamina Vinara*

<sup>3</sup> Hosi a pe ioe iene o Epesus, a valai a made koea o Masedonia. Muga a pe ioe, a taki ioe vona tara ngava. Ngane a ngaru ni taki tabua vomu a ngava iea. O made iene, a vuhuna i tahoka ranga bakovi iene ri tovo e huriki na ngava taminga. O ta pupukari ne ria, nahea ri gi tovo tabu a ngava taminga nga. <sup>4</sup> \*O vakuku ria ri gi lohople a maka nuverei tavula, a ngava na rane tubune ria hosi. A ngava nga, i uka ma ri tuhori e huriki ri gi luhoi torea a Vure, ri gi rata a leho vona. Ri vakabele kunana a rabu na nivagege. <sup>5</sup> Ria bara ri longototo ioe, bara ri luhoi muholia e Kristo, ri matakilaka vona a maki kamumu, a maki hale, a hatene ria ge malamala. Muri, bara ri ngaru e huriki. <sup>6</sup> Pali e huriki ranga ri pe pali a maka naro kamumu nga, ri varoru lae na maka ngava tavula. <sup>7</sup> Ri ngaru ni tovo e huriki na vinara na Vure, pali i uka ma ri lohoka vona ra ngava ri ta paki paki vona.

---

\* **1:2:** Apo 16:1-3; Tit 1:4      \* **1:4:** 1Tim 4:7; Tit 1:14

<sup>8</sup> \*O lohoka vona a vinara a maki kamumu na tahuna si ramai a lehona. <sup>9</sup> O lohoka vona tabu a vinara ni here, i uka ma ne vona e huriki a bakovi kamumu. Ni here ge vakalohoka e huriki ri putu puru a vinara, e huriki ri tagege, e huriki ri ngalahere na Vure, e huriki ri rata a naro hale legelege, e huriki i katoki a hatene ria, e huriki ri lohoplea a Vure, e huriki ri rabalaki e tamane ria e kinane ria, e huriki ri rabalaki a viri. <sup>10</sup> A vinara ni here ni vakalohoka e huriki ri rata a molenga, e huriki ri rata a naro hale na bakovi turana, e huriki ri lakavu a bakovi a ngatavine ri habi ni kona, ri gi vora tavula, e huriki a bakovi na taminga, e huriki ri kaba tavula na nita muholi, e huriki ri rata a maka naro hale ranga i uka ma i ramai a ngava muholi na nitana Vure. <sup>11</sup> Ra ngava muholi i ramai kunana a Velenga Kamumu na Vure, ra Vure i made na nipara dagi, e huriki ri kavurikea. I ru na limagu ga vakalongo ne huriki.

### *E Paulus i Kavurikea a Vure*

<sup>12</sup> \*A kavurikea a Bakovi Dagi ne hita e Isu Kristo, ra i habia nau a nitara ga ratea a leho iea. A kavurikea, a vuhuna i luhoi iau a kara ni rata lobo a leho i habi nau, i vulaki iau ga rata. <sup>13</sup> \*Muholi ngi, hosi a ta hale vona, a vakamadihi e huriki ri muri vona, a rata tuhare. Pali i dodo iau, a vuhuna a luhoi ta a rata kamumu, pali i uka ma a luhoi muholia a Vure. <sup>14</sup> A Bakovi Dagi ne hita e Isu Kristo i rata kamumu hateka iau, i tuhori iau ga luhoi torea, ga ngarua a Vure, ga ngaru e huriki.

---

\* **1:8:** Rom 7:12,16      \* **1:12:** Apo 9:15; 1Ko 15:9-10; Gal 1:15-16

\* **1:13:** Apo 8:3; 9:1-5

15 \*A ngava i muholi hateka, e huriki ri gi longoa ri gi longo mai, i maea: e Isu Kristo i puru valai na malala ge korimule hita e huriki a bakovi hale. Iau kunana a viri a hale hateka. 16 Iau a bakovi hale hateka. Pali e Isu Kristo i dodo iau ge vakasiri a naro muholi vona ni hatenono na rabu hale ne huriki. Lakea e huriki ranga bara ri masia, ri luhoi torea, ri bole a nimahuri vakaroro. 17 Si gi togoa a Vure, si gi kavurikea na parava vakaroro, a vuhuna ia a Hariki Vakaroro. I uka ma ge mate. Si keri ni masia. Ia kunana a Vure Muholi. I muholi.

18-19 O tugu o Timoti, a vinara nga, a taki ioe vona, i ramai a nita propet ni taki virihi ioe vona hosi. A ngaru go luhoi mulea, lakea bara o pesi tora na ni luhoi torea a Vure, bara o rata kunana a naro o lohoka vona i kamumu. Lakea bara o vaubi kamumu. E huriki ranga ri lohople pali a naro ri lohoka vona i kamumu, ri lobo ni luhoi torea a Vure. Ri rata mavonga, lakea ri ratapile a niluhoi ne ria. Ri manga a aga i mapua na rakaru. 20 \*E Himeneus, e Aleksander ru rata mavonga. Lakea a habi rua na limane Satan. Bara i tovo rua, nahea ru gu biu a Vure.

## 2

### *A Rabu na Nikavurike*

1 Lakea a maki dagi hateka a ngaru mu gu ratea i maea: Mu nana torea a Vure ge kori e huriki a bakovi a ngatavine, mu vasileki ne huriki, mu kavurikea a Vure na tahuna i kori e huriki. 2 E huriki a hariki, e huriki a bakovi

---

\* 1:15: Luk 19:10      \* 1:20: 1Ko 5:5; 2Tim 4:14-15

dagi, ria ranga mu vasileki mavonga ne ria, ri gi matakari kamumu hita, si gi made madoru na nivalemu, si gi muri mai a Vure, si gi togo e huriki na maki lobo si rata. <sup>3</sup> Ra nivasileki maea i kamumu na matana Vure, ra viri i korimule hita. <sup>4</sup> I ngaru ni korimule e huriki lobo, ri gi lohoka vona a ngava muholi, <sup>5</sup> a vuhuna i uka tabu tara Vure. A Vure ia kikeri kunana. A bakovi ala taku kunana i rata e huriki ri gi made na nivalemu turana a Vure. Ra bakovi iea e Isu Kristo. <sup>6</sup> \*I mate na ningaru vona, ge konamule e huriki. Ra ngava nga, a Vure i ngaru si gi vakalongo e huriki vona ngane. <sup>7</sup> \*A Vure i vulaki iau ge iau a apostolo vona, ga vakalongo a ngava nga, ga tovo e huriki a kabu i uka ma ria a Iuda, ri gi luhoi torea e Kristo, ri gi lohoka vona a ngava muholi. Iau a ta muholi, i uka ma a tatami.

<sup>8</sup> I mavonga, a ngaru e huriki a bakovi na Vure na tanga lobo ri gi vasileki vakaroro. Na tahuna ri toto rike a limane ria, ri gi luhoi mule a narone ria. Nahea ri gi hini hate, nahea ri gi vahehe.

<sup>9</sup> \*E huriki a ngatavine, nahea ri gi rodo a maki ni rata e huriki a bakovi ri gi matanono ria. Ri gi rodo kunana a maki i kara a ngatavine. Nahea ri gi bagetu hateka. Nahea ri gi huraki a gogo, nahea ri gi rodo a maki ge rike hateka a mapana.

<sup>10</sup> \*E huriki a ngatavine ri ngaru ni muri mai a nitana Vure, ri gi rata a naro kamumu. A naro kamumu, a bagetua ne ria.

<sup>11</sup> Na tahuna e huriki a ngatavine ri longo a

---

\* **2:6:** Rom 3:29-30; Gal 1:4      \* **2:7:** Apo 9:15; Gal 2:7-8; 2Tim 1:11      \* **2:9:** 1Pe 3:3-5      \* **2:10:** 1Tim 5:10

vinara, ri gi made madoru, ri gi longo kamumu a ngava, ri gi ramai kunana. <sup>12</sup> \*Nahea tara ngatavine ge muga, o ge tovo e huriki a bakovi. Na tahuna mu vapopo, e huriki a ngatavine ri gi vulai ri gi longo kunana a ngava, <sup>13</sup> \*a vuhuna a Vure i rata mugea e Adam, muri i ratea e Eva. <sup>14</sup> \*Pali e Satan i uka ma i tamia e Adam. I tamia e Eva, lakea e Eva i longotaroa a Vure. <sup>15</sup> Pali a leho ne huriki a ngatavine, ni poda a koma. Na tahuna ri pesi tora ni luhoi torea e Kristo, ri ngaru e huriki, ri laho malamala, ri muri mai a naro i kara ria, bara i korimule ria a Vure.

### 3

#### *A Matakari na Lotu*

<sup>1</sup> \*A ngava i muholi hateka, i maea: A viri i ngaru hateka ge ia a matakari na lotu, i ngaru a leho kamumu. <sup>2</sup> \*I mavonga, a viri ni ru ge ia a matakari, ge muri mai kunana a naro kamumu, bara ni keru ni padi virihia na naro hale. E girihina ge taku kunana. Nahea ge ramai a ningaru tavulavula vona. Nahea ge rata tavula a maki, ge ramai a niluhoi kamumu. E huriki ri gi togoa. Ge matakari kamumu e huriki ri valai na ruma vona. Ge lohoka ni tovo e huriki na nitana Vure. <sup>3</sup> Nahea ge ia a bakovi ni ninu. Nahea ge hinihatena ni rata a vabinga, ge made madoru. Nahea ge ia a bakovi ni vahehe. Nahea ge ngaru hateka a mahala. <sup>4</sup> Ge matakari kamumu e girihina e tuna mai. Ge tovo e huriki

---

\* **2:12:** 1Ko 14:34    \* **2:13:** Vuh 2:7,21-22; 1Ko 11:8-9    \* **2:14:** 2Ko 11:3    \* **3:1:** Apo 20:28    \* **3:2:** Tit 1:6-9

e tuna ri gi longototo a ngavana, ri gi togoa. <sup>5</sup> A bakovi i uka ma i matakari kamumu a kabu vona, ge matakari navai e huriki a tara na Vure? <sup>6</sup> A bakovi i pulo karaba a vilona, nahea ni gi ru ge ia a matakari. Ma ge bibi rike mule ia, muri bara i vurua vona a naro hale i rata, i manga hosi e Satan i vurua vona a naro hale vona. <sup>7\*</sup> A bakovi i ngaru ni matakari a tara ne Kristo, ge kamumu a narona, lakea e huriki i uka ma ri lohoka na Vure, ri gi togoa. Ia i uka ma ni gi togo, bara ni harogi pile, i puru na hoa ne Satan.

<sup>8</sup> I mavonga kunana e huriki a vora na lotu. E huriki ri gi togo ria. Nahea ri gi ngava naru. Nahea ge vakavora ria a naru vagole. Nahea ri gi ngaru hateka a moni. <sup>9</sup> A niluhoi ne ria ge kamumu kunana ri gi muri mai a ngava muholi a Vure i vakasiri ne hita. <sup>10</sup> O toni taro a vilone ria. Na tahuna o matai ri leho kamumu, o ru ria ge ria a vora na lotu.

<sup>11\*</sup> E huriki a ngatavine ranga, e huriki ri gi togo ria. Nahea ri gi padimomo. Nahea ri gi ninu a naru vagole, ri gi manga. Ri gi rata kamumu a leho lobo ni habi ne ria.

<sup>12</sup> A vora na lotu ge tahoka e girihina i taku kunana, ge matakari kamumu e huriki e tuna. <sup>13</sup> E huriki a vora na lotu ri rata a leho kamumu bara ni togo, ni kavurike, bara ri pesi tora na niluhoi torea e Isu Kristo.

<sup>14-15</sup> A ngaru ni lakene, ga matai ioe. Pali a herea a raukea iea, go gia, ma ga keri ni lakene malaviriri. O gia, lakea mua e huriki a tara na Vure bara mu lohoka vona a ra naro kamumu mu

---

\* **3:7:** 2Ko 8:21    \* **3:11:** Tit 2:3

gu varata vona. Hita a roho na Vure mahuri. Si manga a butu a vola, si kalohoa na ngava muholi.

<sup>16</sup> \*I muholi hateka, a ngava na naro na Vure i kamumu hateka. Ra ngava iea hosi i kapiloho, pali ngane ni taki tala pali ne hita. A ngava iea i maea:

E Kristo ni poda, i bele manga a bakovi.

A Hanu Kiripiripi i vakasiri a narona i kamumu.

E huriki a agelo ri masia.

A velengana ni vakalongo na tanga lobo na malala.

E huriki ranga koea na malala ri luhoi torea.

Ni bole sike na hunu, i bole a bagetuanga.

## 4

### *A Vinara ne Timoti*

<sup>1</sup> A Hanu Kiripiripi i ta kavakava i ta maea, muri ma, na nilobona parava ta ge valai, i ranga e huriki bara ri ha taroa a Vure. Lakea bara ri vakatubu ni muri mai a ngava taminga i valai ne huriki a hanitu. <sup>2</sup> A maka ngava taminga nga, e huriki a bakovi na taminga bara ri tamilalu ni tovo polo ne huriki, ta i muholi. A niluhoi ne ria i marogo kesi, i uka ma ri hatakia a naro hale ne ria. <sup>3</sup> \*Ri tovo e huriki nahea ri gi parangi, nahea ri gi kani a kania ranga. Pali a Vure i ratarike lobo a kania si gi kani. I ngaru hita e huriki si luhoi torea, si lohoka na ngava muholi, si gi kani si gi kavurikea. <sup>4</sup> A ta maea, a vuhuna si lohoka vona, a maki lobo a Vure i ratarike i kamumu. Nahea si gi taki ge hale. Si gi kavurikea a Vure, si gi

\* **3:16:** Mrk 16:19; Ion 1:14; Kol 1:23

\* **4:3:** Vuh 9:3; Rom

14:6; 1Ko 10:30-31



bole. <sup>5</sup> Si gi rata mavonga, a vuhuna a nitana Vure turana nivasileki ne hita i rata a maki ni kani lobo i kamumu.

<sup>6</sup> Ioe bara o taki e huriki a turane hita vona a maka ngava nga, bara ioe a vora kamumu ne Isu Kristo. Ioe bara o longo mai a nitana Vure, a ngava muholi, ra o ramai, bara o koru rike kamumu. <sup>7</sup> \*Naha ni longo mai a maka nuverei tavula na malala. O toni a bulumu, o koru rike na narona Vure. <sup>8</sup> O lohoka vona, a bakovi i rehi na rihiva i ngarua a kakaina ge gao. Bara i tovo mule a kakaina ge gao. Ra nitovo iea bara i tuhori popote a viri. Pali a viri i tovo mulea ge ramai a narona Vure, bara i tuhori mule hatekea. Bara i habi a maki kamumu vona ngane koea na malala, muri ma meli na hunu.

<sup>9</sup> A ngava nga i muholi hateka, e huriki ri gi longoa ri gi longo maia. <sup>10</sup> \*Lakea si luhoi torea a Vure mahuri, ra viri i korimule e huriki, re huriki ri luhoi torea. I mavonga, si gi rura, si gi leho hateka.

<sup>11</sup> A maka ngava nga, o vakuku e huriki, o tovo ria. <sup>12</sup> \*Na matane huriki a tara na Vure iene, o vakasiri ria a naro kamumu na ngavamu, na rabumu, na hini o ngaru hateka e huriki, na hini o luhoi torea a Vure, na hini i uka ma o rata kilala a naro hale. Ri gi matai ioe, ri gi ngaru ni ramai a naromu. Lakea i uka ma ri gi tepu ioe na hini ioe a riau. <sup>13</sup> O gi tala a Hinere ne huriki, ri gi longoa. O vara e huriki, o tovo e huriki. Muri ma bara valai. <sup>14</sup> \*Naha ni mata taroa a maki kamumu a Vure i habi tavulea vomu na tahuna e huriki a gare na

---

\* **4:7:** 1Tim 1:4    \* **4:10:** 1Tim 2:3-4    \* **4:12:** Tit 2:15    \* **4:14:** 2Tim 1:6

lotu ri ru langa a limane ria vomu, ri habi a nita propet vomu.

<sup>15</sup> O rata vakaroro a maki nga, o habi a hatemu ne ria, lakea e huriki lobo bara ri matai ioe o koru rike na naro na Vure. <sup>16</sup> O matakari kamumu a naromu. O matakari kamumu a ngava o tovo e huriki vona. Ioe bara o rata mavonga vakaroro, bara o korimule ioe turana e huriki ri longo a ngavamu.

## 5

### *A Rabu na Nivalemu*

<sup>1</sup> Na tahuna a gare bakovi i varoru, naha ni tahatea. O ta kamumu maia, ge manga a hini o ta turana e tamamu. O rata kamumu e huriki a riau, ge manga a hini o rata kamumu e huriki a turamu. <sup>2</sup> O rata kamumu e huriki a gare ngatavine ge manga a hini o rata kamumu e kinamu. E huriki a sirula ranga o rata kamumu ria, ge manga a hini o rata kamumu e kurabamu.

### *A Havuri a Ngatavine*

<sup>3</sup> O togo e huriki a havuri ngatavine ri uka e tune ria, e tubune ria. Ria a havuri muholi. <sup>4</sup> O taki e huriki e tuna, e huriki e tubuna havuri, ri gi matakari kamumu e kinane ria, e tubune ria. Ri gi vakasiri taro ri ramai a narona Vure, ri gi koli a naro kamumu ni rata virihi ria vona hosi. Ra naro iea, a Vure i ngarua. <sup>5</sup> A havuri muholi, ra viri i made kikeri, i luhoi torea a Vure, lakea i vasileki vakaroro, i nanea a Vure ge tuhori ia. <sup>6</sup> Pali a havuri i tero, i laho viliha lae, i manga i mate pali a hanuna, i laho a kakaona. <sup>7</sup> O vakuku maea e huriki a tara na Vure, lakea bara ri muri

mai a naro malamala kunana, i uka tara viri ge kau ria na ngava. <sup>8</sup> A viri i uka ma i matakari a viri vona, ra kabu vona muholi, i pea pali a Vure. Ra bakovi maea, a narona i hale hateka ne huriki i uka ma ri luhoi torea a Vure.

<sup>9</sup> A havuri, e girihina i taku kunana, i tahoka a pida i langui i ravulu polotara, o here purua a rana, ge bole a kinori. <sup>10</sup> O here kunana a rana e huriki a havuri ni matakilaka vona ri rata a naro kamumu, ri matakari kamumu e tune ria, ri matakari a mosi, ri vahilolo a vahane huriki a tara na Vure, ri tuhori e huriki ri marego, ri habi a hatene ria na maka naro kamumu ranga.

<sup>11</sup> Pali naha ni here a rane huriki a havuri sirula, a vuhuna na tahuna ri hataki a kuline ria i milamila, bara ri lohoplea e Kristo, ri ngaru ni parangi tabu. <sup>12</sup> Re huriki nga, a Vure bara i pelekado ria, a vuhuna i uka ma ri muri mai a ngava ri ta muholi vona ta ri gi muri mai. <sup>13</sup> \*A naro tara ri ratea, ri rakoli tavula, ri laho polovano na maka ruma. Muri ri vakatubu ni padimomo, ri rahi dili ria na maki na viri tara, ri taki a maka ngava hale. <sup>14</sup> \*I mavonga, a ngaru e huriki a havuri sirula ri gi parangi, ri gi tahoka a koma, ri gi matakari a ruma ne ria. Bara ri rata mavonga, a pile ne hita bara i keri ni biu hita. <sup>15</sup> I ranga e huriki a havuri karaba ri ruru pali na dala muholi, ri muri mai e Satan.

<sup>16</sup> E huriki a ngatavine ri luhoi torea e Kristo, ri gi matakari e huriki a havuri na kabune ria. I mavonga e huriki a tara na Vure i uka ma ri gi marego ni matakari ria. Bara ri matakari

---

\* **5:13:** 2Tes 3:11      \* **5:14:** 1Ko 7:9

kunana e huriki a havuri ranga, ri uka liu a viri ge matakari ria.

### *A Matakari na Lotu*

<sup>17</sup> A ngaru mu gu togo, mu gu kona kamumu e huriki a matakari na lotu ri leho kamumu, re huriki ri tovo e huriki na nitana Vure, e huriki ri habi a ngava. <sup>18</sup> \*Mu rata mavonga, a vuhuna a Hinere i ta maea, “Naha ni kolotatea a ngavana bulmakau ge keru ni kani na tahuna i leho, i paha pasi\* a kanena vit.” I ta maea tabu, “A vora ge bole a mapana leho vona.” <sup>19</sup> \*Naha ni talangaki a bakovi ala taku kunana ge padi virihi na ngava a matakari na lotu. Pali a bakovi ala rua o ala tolu to takia ra ngava iea, ngane o talangaki. <sup>20</sup> \*E rei a viri i rata bala a naro hale, o tahatea na matane huriki. Lakea e huriki ranga bara ri mangenge ni rata a naro hale.

<sup>21</sup> Iau a vakuku ioe na matana Vure, e Isu Kristo, e huriki a agelo a Vure i vulaki ria, a taki ioe go ramai kamumu a maka ngava nga. A maka naro o rata ge palupulupu kunana ne huriki lobo.

<sup>22</sup> Naha ni ru langa a limamu malaviriri na viri, ge ratea a leho na Vure. Naha ni dili na naro hale na viri. O matakari kamumu ioe, go malamala na matana Vure.

<sup>23</sup> Naha ni ninu a naru kunana. O ninu ranga vain ge kori a tamudimu na gilanga i rata bala ioe.

---

\* **5:18:** Vin 25:4; Mat 10:10; Luk 10:7; 1Ko 9:9      \* **5:18:** I muga e huriki a vora bara ri vali kadolu a vit. Muri ri ru dili na roho, ge laho langa vona a bulmakau. Na tahuna a bulmakau i laho langa, a kanena vit bara i mapasi tala na paruna.      \* **5:19:** 2Ko 13:1

\* **5:20:** Epe 5:11

<sup>24</sup> A naro hale ne huriki ranga i kavakava. I uka ma ni pelekado ma, si matakilaka vona a naro hale ne ria. Pali a naro hale ne huriki ranga i kapiloho. Bara ni matakilala muri ma. <sup>25</sup> I mavonga, a naro kamumu ranga, ni matakilala. Pali a viri ge rata kapiloho a naro kamumu, i uka ma ge tabaka, bara i bele kavakava.

## 6

### *A Vorakato*

<sup>1</sup> \*E huriki a tara na Vure ra ri made manga a vorakato, ri gi togo kamumu e huriki a matakari ne ria. Ri gi rata mavonga, lakea i uka tara viri ge ta hale vona a Vure, i uka tara viri ge biu a nitovo ne hita. <sup>2</sup> \*E huriki a vora ri tahoka a matakari ri luhoi torea e Kristo, nahea ri gi taki a viri dagi ne ria ga turane ria, lakea ri gi makoko ni togo ria. I uka. Ri gi leho kamumu hateka, a vuhuna ri kori a viri i luhoi torea a Vure, ri kori a viri ri ngaru hateka. O vara e huriki iene na ngava nga, o taki tora ria ri gi ramai.

### *Naha Ni Ngaru Hateka a Mahala*

<sup>3</sup> \*A viri i vara na ngava tebi, i uka ma i longo mai a ngava muholi ne Isu Kristo a Bakovi Dagi ne hita, i uka ma i longo mai a ngava i vakasiri a dala kamumu na Vure, <sup>4</sup> ra bakovi maea i tagege hateka. I uka ma i lohoka vona tara maki. I tahoka a ningaru hale ni vahehe viliha na ngava. Muri bara i vakabele a maka naro hale nga: a nimasigoro, e huriki bara ri vapida lae, a

---

\* 6:1: Epe 6:5    \* 6:2: Pmn 16    \* 6:3: Gal 1:6-9

nivapadimomo, a niluhoi hale, <sup>5</sup>\* e huriki bara ri vagege bala. E huriki ri rata mavonga, a niluhoi ne ria i hale liu, i uka ma ri lohoka tabu na nita muholi. Ri luhoi ta a naro ni ramai a Vure a dala ni bole a mahala i kupo vona.

<sup>6</sup>\*Pali a viri i ramai a Vure, i vivi vona a maki i tahoka pali, bara i vivi hateka. <sup>7</sup>\*I mavonga, a vuhuna na tahuna ni poda hita vona si luve papa na malala. Pali na tahuna si pea a malala iea bara si laho papa tabu, i uka ma si gi bolea tara maki. <sup>8</sup> Si gi vivi vona a hini si tahoka a maki ni kani, a varakia ni rea. <sup>9</sup> Pali e huriki ri ngaru ni tahoka a mahala i kupo, bara i luve ne ria a nitoni hale. Bara ri puru na hoa. Bara ri ngaru ni rata a naro manga manga legelege, ge rata hale ria, ri gi bole a vuranga vona. <sup>10</sup>\*A ta maea, a vuhuna a rabu ni ngaru hatekea a moni i vakabele a naro hale legelege. I ranga e huriki ri pe pali e Kristo, ri bole a nimadihi dagi, a vuhuna ri ngaru hateka a moni.

### *O Rura ni Bole a Nimahuri Vakaroro*

<sup>11</sup>\*Pali ioe, a bakovi na Vure, o ha taro a maka naro hale nga. O toni a bulumu ni ramai a naro malamala, a naro na Vure. O toni a bulumu ni luhoi torea a Vure, ni ngaru e huriki, ni pesi tata, ni rata kamumu e huriki. <sup>12</sup>\*O toni a bulumu ni nunu hateka turane Kristo. Muri ma bara o mulangi, o bole a nimahuri vakaroro. Ra nimahuri vakaroro iea, a Vure i gale ioe go bolea

---

\* **6:5:** 2Tim 3:8; 4:4; Tit 1:14      \* **6:6:** Pili 4:11-12; 1Tim 4:8; Hib 13:5  
 \* **6:7:** Jop 1:21      \* **6:10:** Epe 5:5      \* **6:11:** 2Tim 2:22  
 \* **6:12:** 1Ko 9:25-26; 2Tim 4:7

hosi na tahuna o taki tala na matane huriki a bakovi a ngatavine, ne ioe o luhoi torea e Kristo. <sup>13</sup> \*Iau a taki tora ioe na matana Vure, ra i habi a nimahuri na maki lobo. A taki tora ioe na matane Isu Kristo, ra i ta muholi na matane Ponsius Pilato, i taki tala a ngava. <sup>14</sup> A taki ioe, o longototo a nitana Vure. Naha ni longotaroa tara, ge harena na tahuna e Isu Kristo a Bakovi Dagi ne hita ge hamule valai. <sup>15</sup> \*Bara i bele na parava a Vure i vulakia. A Vure a viri si kavurikea. Ia kikeri a Matakari, a Hariki ne huriki a hariki, a Bakovi Dagi ne huriki a bakovi dagi. <sup>16</sup> Ia kikeri i uka ma ge mate. Bara i mahuri vakaroro. I made na nipara. A nipara iea i para hateka, i uka tara viri ge lokovonga tabukoi vona. I uka tara viri ge masia ma a Vure. I uka tara viri ge kara ni masia. Si gi togo vakaroroa. A nitora, ne vona kunana vakaroro. I muholi.

### *A Bakovi na Mahala*

<sup>17</sup> \*O taki e huriki ri tahoka a mahala i kupo, nahea ri gi bibi rike mule ria. A mahala na malala bara i lobo vakaturutu, lakea nahea ri gi luhoi ge kori ria. Ri gi luhoi kunanea a Vure, a vuhuna a Vure i hatebalala. I habi ne hita a maki lobo si gi pitei vona. <sup>18</sup> O taki ria ge ria a mari ni rata a naro kamumu, ni tuhori e huriki, ri gi hatebalala. <sup>19</sup> \*Na tahuna ri rata mavonga, bara ri ru kadolu a mahala muholi na hunu ge tuhori ria ma, bara ri bole a nimahuri muholi.

### *A Nilobona Ngava*

---

\* **6:13:** Ion 18:36-37    \* **6:15:** Kap 17:14    \* **6:17:** Luk 12:20-21  
 \* **6:19:** Mat 6:20

<sup>20</sup> Timoti, o rata kamumu a leho a Vure i habi vomu go rata. O malele ha vona a ngava tavula hale. O malele ha vona a ngava i vaperesi na nitana Vure, ni taki ta a ngava na lohokanga.

<sup>21</sup> \*I ranga e huriki ri ramaia ra ngava ni gale a lohokanga, lakea ri pe a ngava muholi.

A vasileki na Vure ge rata kamumu mua lobo.

---

\* **6:21:** 1Tim 1:6; 2Tim 2:18



**A Nitana Vure  
Genesis, Exodus, Leviticus, Numbers, Deuteronomy,  
Joshua, Ruth, Jonah, and the New Testament in the  
Bola language of Papua New Guinea  
Sampela hap Buk Baibel long tokples Bola long  
Niugini**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bola

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-12-03

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

2dc89ad6-982c-53cd-bd40-a3ed17eb8fc7